

ענין הי"ג מדורת וביאורם על דרך הפשט

מפתח גדול לבקש כתב רבינו בחיי ז"ל [נפטר כד הקמח - ספרים ב'] וזה לשונו: ועתה אזכיר ביאור י"ג מדות שאנו נעזרים בהם בעתות התפילות בהם שערי רחמים וזמני הצרות, והם מורשה לקהילת יעקב, ואע"פ שלא ידענו לרצותו, שאין הדורות יודעין כח המדות ואינן מרגישין היאך הן אדוקות במידת רחמים עליונית, מכל מקום מידות רחמיו ימליצו בעדנו, כי כן הבטיח הקב"ה למשה בסיני: כל זמן שישאל חוטאים, יעשו לפני כסדר הזה ואני אמחול להם [כאשר שאלה פ. ודרשו רז"ל [שם] ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר [שמות לז ה] הנה אנכי כורת ברית. וזהו ההנהגה, הם מפתח גדול לבקש בהם שערי רחמים בכל דור ודור, הן ליחידים הן לרבים, ובזמן הזה בהיותנו בגלות ושיעבוד בין האומות ואין לנו כהן גדול לכפר על חטאתינו ולא מזבח להקריב קרבן ולא בית המקדש להתפלל שם ולא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם תפילתנו ושלש עשרה מדות אלו. עכ"ל רבינו בחיי ז"ל.

אמירתן כבוונה צריך אתה לדעת כי כל המבין שלש עשרה מדות ויודע פירושן ועיקרן ומתפלל בהם ככוונה, אין תפילתו חוזרת ריקם, אא"כ היו בידו עבירות שמעכבות זה נרבינו בחיי שמוס' לז דף [א]. אמירתם ככוונה מעוררים רחמים גדולים בעולמות העליונים, והזכרתם היא סגולה נפלאה לכפרת העוונות ניסוד ושוש' העבודה שער י"א פסק ס'. סליחות ותחנונים וכו' צריך לאומרם בנחת ובמתון ובכוונה, ואסור להזכיר י"ג מדות שלא בכוונה נברכי יוסף [א-ח טמן מקפ"א ד, סופא בשערי תשובה שם סק"ב].

פירוש המילות-

הוי"ה מדת הרחמים קודם שיחטא⁽¹⁾

הוי"ה מדת הרחמים לאחר שיחטא וישוב⁽²⁾

א-ל אף זו מידת הרחמים⁽³⁾

רחום רחום על החייבים להקל ענשם בקראם אליו⁽⁴⁾

ותננו עושה חן וגומל טוב לשואל'ים אע"פ שאינם ראויים לו⁽⁵⁾

אָרְךְ אֶפִּים מאריך אפו ואינו ממהר ליפרע, שמה יעשה תשובה⁽⁶⁾

ורב חסד רב חסד לצריכים חסד, שאין להם זכויות כל כך⁽⁷⁾; הוא מטה כלפי חסד⁽⁸⁾

ואמת נאמן לשלם שכר טוב לעושי רצונו⁽⁹⁾

נצר חסד לאלפים נוצר חסד שאדם עושה לפניו לשני אלפים דורות⁽¹⁰⁾

נשיא עון סולח עון⁽¹¹⁾ ("עוונות", אלו הזדונות)⁽¹²⁾

ופשע סולח פשע ("פשעים", אלו המרדים שאדם עושה להכעיס⁽¹³⁾)

וחטאה סולח חטא ("חטאים", אלו השגגות)⁽¹⁴⁾

ונקה מנקה הוא לשבים⁽¹⁵⁾ מחטאם ומעונשם⁽¹⁶⁾

כ- [12] נרש"י שם. [13] נרש"י שם. [14] אפילו השגגות צריכין תשובה כשירדעו לו [כד הקמח] שם. [15] נרש"י שם, מיומא פו. [16] נגור אריה שם. ומי שחזר וחטא אחר התשובה, וכבר מחל לו הקב"ה באותה תשובה, אע"פ שחזר וחטא עכשיו, אין הקב"ה חוזר ופוקד אותן העוונות עם אלו, לפי שאותן עוונות כבר נמחלו לו באותה תשובה שעשה עליהם כבר [כד הקמח] שם.

מותר לצלם - מצוה למרסם -
732-363-0879 / hh613@gmail.com

לע"נ מענדל יוסף בן יצחק ע"ה
לע"נ ניטל בת אלחנן ע"ה

מכיון
אסיפת
זקנים
דחה משקח מותרות וקני הדורות ויב"א

מקורות וביאורים-

- [1] נרש"י שמוס' לז דף ו', מריה פ. [2] וצריך האדם למידת הרחמים קודם שיחטא כי אין לבריות על בוראם יתברך רק חסד ורחמים, ואין כאן חוב, לכך קאמר שהוא נוהג עם האדם במידת הרחמים קודם שיחטא [נתיב התשובה למסל' פו ב]. ועוד, אע"פ שגלוי לפניו שעתידי הוא שיחטא, אפילו הכי מרחם עליו מאחר שלא חטא עדיין [ראש"י ר"ה פ.]. אי נמי, הרחמים באותה שעה להגן שלא יחטא; ואם בכל זאת יצור תוקפו וחוטא, וישוב, מקבלו נדברי דוד [לפס' דף] - שמוס' לז דף [1].
- [2] נרש"י שמוס' שם, מריה שם. אף כי חטא האדם, אם עושה תשובה הקב"ה מרחם עליו, כי הוא יתברך לא ישתנה לעולם, כי אף אם חטא האדם נגדו עדיין הוא ברחמיו. לא כבשר ודם כאשר חבירו חטא נגדו נתרחק דעתו ושוב לא יקבלו. אבל ה' יתברך הוייתו נצחית, ואף אחר שחטא הוא ברחמים. ולפיכך השם השני, שהוא שם הוי"ה אשר הוייתו נצחית לא ישתנה, אף אם חטא ועשה תשובה מרחם עליו, ונותן לו טובות ג"כ כמו שנותן למי שלא חטא [נגור אריה - שמוס' שם]. [3] נרש"י שם. ואינה שוה למידת רחמים של שם הוי"ה, שהרחמים מדרגות רבות הן נראים. "א-ל" מורה על תוקף גדול, וכאן הוא מורה על תוקף רחמים. וכתבו המקובלים ד"א-ל" הוא רחמים גמורים נדברי דוד [לפס' דף] - שם. ובגור אריה [שם] כתב כי שם "א-ל" הוא טובה יתירה, שנותן לאדם טובות מרובות וחסדים גדולים; ושם הוי"ה, הוא הנותן טובות לאדם כפי הצריך לו ולא יחסר לו כל.
- [4] [ספורינו]. אי נמי, ששומר בניו שלא יפלו [נאבן עזרא].
- [5] [ספורנו, ועי' ממנוח וילא פ.]. אי נמי, שחננו להרשיע מי שנפל ולא יוכל קום [נאבן עזרא]. [6] נרש"י שם. זהו "ארך אפים" לרשעים. ויש "ארך אפים" לצדיקים, והיינו "ארך אפים" מלשלם להם שכר טוב לאלתר [כאשר קמא נג, ורשי"י שם], אלא גובה מהם מיעוט מעשים רעים שעשו בעולם הזה, וחוזר ונותן להם שלוח [מדרש מהלם - פסק ק"ג ועי' נב"ל לז פ.]. [7] נרש"י שם, מריה פ.
- [8] נראש השנה פ. פ"י הואיל ומחצה על מחצה הם, מטה את ההכרע לצד זכות נרש"י ר"ה שם. [9] נרש"י שמוס' שם.
- [10] נרש"י שם [1]. [11] [נאבן עזרא כחשית ד' יג, שערי תשובה ד' (16) נגור אריה שם].

ענין הי"ג מדורת וביאורם על דרך הפשט

מפתח גדול לבקש **כתב רבינו** בחיי ז"ל (נפטר מד הקטן - ספרים ב') וזה לשונו: ועתה אזכיר ביאור י"ג מדות שאנו נעזרים בהם בעתות התפילות בהם שערי רחמים וזמני הצרות, והם מורשה לקהילת יעקב, ואע"פ שלא ידענו לרצותה, שאין הדורות יודעין כח המדות ואינן מרגישין היאך הן אדוקות במידת רחמים עלינו, מכל מקום מידות רחמיו ימליצו בעדנו, כי כן הבטיח הקב"ה למשה בסניי: כל זמן שישאל חוטאים, יעשו לפני כסדר הזה ואני אמתחל להם (נפש שמה פ' ודרשו רז"ל (ס) ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר (שמות ל"ד ה) הנה אנכי כורת ברית. וזהו, והנה, הם מפתח גדול לבקש בהם שערי רחמים בכל דור ודור, הן ליחידים הן לרבים, ובזמן הזה בהיותנו בגלות ושיעבוד בין האומות ואין לנו כהן גדול לכפר על חטאתינו ולא מזבח להקריב קרבן ולא בית המקדש להתפלל שם ולא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם תפילתנו ושלש עשרה מדות אלו. עכ"ל רבינו בחיי ז"ל.

אמירה בכונה

צריך אתה לדעת כי כל המבין שלש עשרה מדות ויודע פירושן ועיקרן ומתפלל בהם בכונה, אין תפילתו חוזרת ריקם, אא"כ היו בידו עבירות שמעכבות זה **נרבינו** **בחי** (שמות ל"ד ה). אמירתם בכונה מעוררים רחמים גדולים בעולמות העליונים, והזכרתם היא סגולה נפלאה לכפרת העוונות **ניסוד ושוש** **העבודה** **שער י"א** **פרק ט"ז**. סליחות ותחנונים וכו' צריך לאומרם בנחת ובמתן ובכונה, ואסור להזכיר י"ג מדות שלא בכונה **נרבינו יוסף** (פ' טוין מקפ"ד, סוף בפערי שמונה ס"ק פ"ה).

-פירוש המילות-

הוי"ה

מדת הרחמים קודם שיחטא⁽¹⁾

הוי"ה

מדת הרחמים לאחר שיחטא וישוב⁽²⁾

א-ל

אף זו מידת הרחמים⁽³⁾

רחום

רחום על החייבים להקל ענשם בקראם אליו⁽⁴⁾

יתנון עושה חן וגומל טוב לשואלים אע"פ שאינם ראויים לו⁽⁵⁾

אךך אפים מאריך אפו ואינו ממהר ליפרע, שמה יעשה תשובה⁽⁶⁾

ורב חסד רב חסד לצריכים חסד, שאין להם זכויות כל כך⁽⁷⁾; הוא מטה כלפי חסד⁽⁸⁾

ואמת נאמן לשלם שכר טוב לעושי רצונו⁽⁹⁾

נצר חסד לאלפים נוצר חסד שאדם עושה לפניו לשני אלפים דורות⁽¹⁰⁾

נשא עון סולח עון⁽¹¹⁾ ("עוונות", אלו הזדונות)⁽¹²⁾

ופשע סולח פשע ("פשעים", אלו המרדים שאדם עושה להכעיס)⁽¹³⁾

יחטאה סולח חטא ("חטאים", אלו השגגות)⁽¹⁴⁾

ינקה מנקה הוא לשבים⁽¹⁵⁾ מחטאים ומעונשם⁽¹⁶⁾

כ"ה. (12) **נרשיי** (ס). (13) **נרשיי** (ס). (14) אפילו השגגות צריכין תשובה כשיודעו לו **נכד הקבוצ** (ס). (15) **נרשיי** (ס). (16) **נזור אריה** (ס). ומי שחזר וחוטא אחר התשובה, וכבר מחל לו הקב"ה באותה תשובה, אע"פ שחזר וחוטא עכשיו, אין הקב"ה חוזר ופוקד אותו העוונות עם אלו, לפי שאותן עוונות כבר נמחלו לו באותה תשובה שעשה עליהם כבר **נכד הקבוצ**.

אסית זקנים

זהו השם מותרת וקני הדורות וביא

ענין הי"ג מדורת וביאורם על דרך הפשט

מפתח גדול לבקש **רבינו** בחיי ז"ל (נפטר מד הקטן - ספרים ב') שרייבט: דער באשעפער האט צוגעזאגט משה רבינו אויפן בארג סיני **בהם שערי רחמים** "יעדער מאל וואס די אידען זינדיגען פאר מיר זאלען זיי טוהן פאר מיר דעם סדר [פון י"ג מדות] און איך וועל זיי מוחל זיין" (נפש שמה פ' די חז"ל (ס) זאגען אויך אז עס איז פארהאן א געשניטענער בונד וועגען די י"ג מדות, אז זיי וועלען זיך קיינמאל נישט אומקערען ליידגעהייט (אהן) דעם וואס זיי זאלען האבען אויפגעוועקט דער אייבערשטערס רחמנות אויף די אידען). דאס איז טאקע א מפתח גדול אין יעדען דור, סיי פאר יחידים און סיי פאר א רבים, היינטיגע צייטען וואס מיר זענען אין גלות אונטערניגט צווישען די גוים און מיר האבען נישט קיין כהן גדול צו מכפר זיין אויף אונזערע זינד און נישט קיין מזבח מקריב צו זיין אויף דעם א קרבן און נישט קיין בית המקדש צו דאווינען, בלייבט אונז נישט מער ווי אונזערע תפילות און די דאזיגע דרייצען מדות. עכ"ד.

-פירוש המילות-

הוי"ה ער דערבארעמט זיך נאך איידער מען זינדיגט⁽¹⁾

הוי"ה ער דערבארעמט זיך נאך דעם וואס איינער האט געזינדיגט און תשובה געטוהן⁽²⁾

א-ל דאס איז אויך א מדה פון רחמים⁽³⁾

רחום ער דערבארעמט זיך לייכטער צו מאכען דעם עונש פון די זינדיקער ווען זיי רופען אויס צו איהם

יתנון ער טוט באשענקען און טוט גוטס צו די וואס בעטען איהם, אפילו ווען זיי זענען עס נישט ווערט

אךך אפים ער פארלענגערט זיין צארן און איילט זיך נישט צו באשטראפען, געבענדיג מיט דעם צייט פארן מענטש תשובה צו טוהן

ורב חסד ער טוט פיל חסד צו די וואס דארפען עס ווייל זיי האבען נישט גענוג זכויות; ער בייגט דעם משפט צום גוטען

ואמת ער איז געטריי און באגלייבט צו באצאלען א גוטער שכר פאר די וואס טוהען זיין וויילען

נצר חסד לאלפים ער היט דעם חסד פון דער מענטש צו באצאלען אויך צו זיינע קינדער ביז צוויי טויזנט דורות

נשא עון ער איז מוחל די זינד וואס א מענטש טוט במזיד

ופשע ער איז מוחל די זינד וואס א מענטש טוט להכעיס

יחטאה ער איז מוחל די זינד וואס א מענטש טוט בשוגג⁽⁴⁾

ינקה ער רייניגט אפ די וואס טוהען תשובה פון זייער זינד און שטראף⁽⁵⁾

לע"נ נחמן שמעון בן יהודה מאיר הכהן ז"ל
לע"נ מלכה אלטע בת יחיאל מיכל הכהן ז"ל

לע"נ ר' יעקב בן שלמה ז"ל
לע"נ פראוול בת ר' יעקב אלי ז"ל

-ביאורים-

(1) א מענטש דארף אנקומען צו מידת הרחמים נאך איידער ער זינדיגט, ווייל אלץ וואס מיר באקומען פון דער הייליגער באשעפער איז נאר דורך זיין גוטסקייט און דערבארעמקייט. [נאך א פשט:] כאטש דער אייבערשטער ווייסט שוין פאראויס אז דער מענטש וועט זינדיגען אין דער צוקונפט, דערבארעמט ער זיך נאך אלץ, וויבאלד דער מענטש האט יעצט נאך נישט געזינדיגט. (2) אפילו נאך דעם וואס א מענטש האט געזינדיגט טוט דער אייבערשטער זיך נאך אלץ מרחם זיין אויף איהם, נישט ווי א בשר ודם וואס דערווייטערט זיך פון דער וואס האט זיך צו איהם פארזינדיגט. דאס איז וויבאלד דער רבש"ע איז א נצחי און זיין רחמנות בלייבט שטענדיג און טוישט זיך קיינמאל נישט (ווי עס ווערט אנגעדייט אין די שם הוי"ה). (3) עס זענען פארהאנען פארשידענע מדרגות פון רחמים. עס זענען דא וואס זענען מסביר אז "א-ל" ווייזט אויף גענצליכע רחמים. דער גר"א ז"ל זאגט אז "א-ל" איז אלעמאל א לשון פון שטארקייט און מאכט, דער רבש"ע באנוצט זיך מיט זיין שטארקייט און מאכט איינצוהאלטען זיין אויפברויז און מערער צו זיין רחמנות. (4) א מענטש דארף תשובה טוהן אפילו אויף אן עבירה וואס ער האט געטוהן נישט ווילענדיג. (5) אויב א מענטש האט עובר געווען אויף די זעלבע עבירה נאך דעם וואס ער האט שוין תשובה געטוהן, רעכניט מען איהם נאר די נייע עבירה, ווייל די ערשטע איז שוין אין גאנצען אפגעווישט געווארען.

אסית זקנים
זהו השם מותרת וקני הדורות וביא

- מותר לצלם - מצוה לפרסם -
732-363-0879 / hht613@gmail.com

Explanation of Hashem's 13 Attributes of Mercy

Introduction by Rabbeinu Bachaye: Hashem promised Moshe on Sinai, "Any time that [Klal] Yisroel sins, they should perform before me this order [of service - they should recite the 13 *midos*] and I will forgive them" (*Rosh Hashonah 17b*). Our sages also teach us, "A covenant has been made concerning the 13 *midos*, that they will never return empty [i.e. without having accomplished]" (*ibid*). Indeed they are a mighty key, both for the individual and for the masses in every generation, with which to beseech [that] the gates of mercy [be opened], and [especially] in our times when we are in exile and in bondage amongst the nations and do not have a *Kohen Gadol* to atone for our sins, nor an altar on which to bring sacrifices, nor a *Bais Hamikdash* in which to pray, and all that remains with us before Hashem are our prayers and these thirteen attributes. (*Sefer Kad Hakemach - Kipurim 2*).

Compassionate before one has sinned⁽¹⁾

Compassionate after one has sinned and repented⁽²⁾

This too is an attribute of compassion⁽³⁾

Merciful to ease the punishment of sinners when they call out to Him

He acts charitably to those who ask for it, even if they are unworthy

He is slow to anger and does not hasten to punish a person for his sins, thereby giving him time to repent

He is abundant in kindness towards those who need it but do not deserve it by their own merit; He leans towards favor in judgment

He is faithful to generously reward those who do His will

He guards the good deeds that a person does for two thousand generations [for the benefit of those descendants]

He forgives deliberate sins

He forgives rebellious sins

He forgives unintentional sins⁽⁴⁾

He cleanses those who repent of their sins and absolves them of punishment⁽⁵⁾

(1) A person needs Heavenly compassion even before he has sinned, for Hashem owes us nothing; all that we have is only due to His grace and compassion. Also, even when Hashem sees that a person will sin in the future, His compassion for him at present remains, since the person has not yet sinned.

(2) Even after a person has sinned, immediately after repentance Hashem's compassion is rekindled towards him. This is unlike the behavior of a human being, who will distance himself from a person who has wronged him, and will often never accept him back. Hashem's being, however, is unchanging (as is hinted in the name הו"ה), and therefore even after a person has sinned (even seriously) His compassion still remains.

(3) There are different levels of compassion; this is not the same type of compassion as is denoted in the name הו"ה. Some explain that א-ל denotes total mercy. The Vilna Gaon explains that א-ל always alludes to might, meaning here that Hashem compassionately uses might to restrain His anger and arouse His mercy. (also see explanation of Gur Aryeh)

(4) One must repent even for sins committed unintentionally, as soon as he becomes aware of them.

(5) After repenting and being forgiven by Hashem, if a person would commit the same sin again, only the new sin will be held against him, for the old sin has already been forgiven and wiped away.

ענין הי"ג מדות וביאורם על דרך הפשט

מפתח גדול לבקש כתב רבינו בחיי ז"ל (נפטר מד הקה"מ - ספורים ב') וזה לשונו: ועתה אזכיר ביאור י"ג מדות שאנו נעזרים בהם בעתות התפילות בהם שערי רחמים וזמני הצרות, והם מורשה לקהילת יעקב, ואע"פ שלא ידענו לרצותו, שאין הדורות יודעים כח המדות ואינן מרגישין היאך הן אדוקות במידת רחמים עלינו, מכל מקום מידות רחמיו ימליצו בעדנו, כי כן הבטיח הקב"ה למשה בסני: כל זמן שישראל חוטאים, יעשו לפני כסדר הזה ואני אחמול להם (נפטר מד הקה"מ - ודרשו רז"ל [ס] ודרשו רז"ל [ס] אמירות בכוונה מעוררים רחמים גדולים בעולמות העליונים, [י] הנה אנכי כורת ברית. [י] והנה, הם מפתח גדול לבקש בהם שערי רחמים בכל דור ודור, הן ליחידים הן לרבים, ובזמן הזה בהיותנו בגלות ושיעבוד בין האומות ואין לנו כהן גדול לכפר על חטאתינו ולא מזבח להקריב קרבן ולא בית המקדש להתפלל שם ולא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם תפילתנו ושלש עשרה מדות אלו. עכ"ל רבינו בחיי ז"ל.

צריך אתה לדעת כי כל המבין שלש עשרה מדות ויודע פירושן ועיקרן ומתפלל בהם בכוונה, אין תפילתו חוזרת ריקם, אא"כ היו בידו עבירות שמעכבות זה ורבינו בחיי שמואל ד' [ס] אמירות בכוונה מעוררים רחמים גדולים בעולמות העליונים, והזכרתם היא סגולה נפלאה לכפרת העוונות ויפוך ושוש העבודה שער י"ג מידות וכו' צריך לאומרם בנחת ובמתן ובכוונה, ואסור להזכיר י"ג מדות שלא בכוונה (נברכי ויפך [ס] מידות חסד, סוד פשט פשוט שם ס"ק [ס]).

-פירוש המילות-

הו"ה מדת הרחמים קודם שיחטא⁽¹⁾

הו"ה מדת הרחמים לאחר שיחטא וישוב⁽²⁾

א-ל אף זו מידת הרחמים⁽³⁾

רחום רחום על החייבים להקל ענשם בקראם אליו⁽⁴⁾

יתנן עושה חן וגומל טוב לשואלים אע"פ שאינם ראויים לו⁽⁵⁾

אָרַךְ אֶפְיָם מאריך אפו ואינו ממהר ליפרע, שמה יעשה תשובה⁽⁶⁾

וְרַב חֶסֶד רב חסד לצריכים חסד, שאין להם זכויות כל כך⁽⁷⁾; הוא מטה כלפי חסד⁽⁸⁾

וְאֶמֶת נאמן לשלם שכר טוב לעושי רצונו⁽⁹⁾

נִצַּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נוצר חסד שאדם עושה לפניו לשני אלפים דורות⁽¹⁰⁾

נִשָּׂא עוֹן סולח עון⁽¹¹⁾ ("עוונות", אלו הודונות)⁽¹²⁾

וּפָשַׁע סולח פשע ("פשעים", אלו המרדים שאדם עושה להכעיס⁽¹³⁾)

וְחִטָּאָה סולח חטא ("חטאים", אלו השגגות)⁽¹⁴⁾

וְנִקְהָ מנקה הוא לשבים⁽¹⁵⁾ מחטאים ומעונשים⁽¹⁶⁾

[ס] (12) וְנִשָּׂא עוֹן. [ס] (13) וּפָשַׁע. [ס] (14) אפילו השגגות צריכין תשובה כשיודעו לו [כד הקמח] [ס]. (15) וְנִשָּׂא עוֹן. [ס] (16) וְנִקְהָ. [ס] ומי שחזר וחוטא אחר התשובה, וכבר מחל לו הקב"ה באותה תשובה, אע"פ שחזר וחוטא עכשיו, אין הקב"ה חוזר ופוקד אותן העוונות עם אלו, לפי שאותן עוונות כבר נמחלו לו באותה תשובה שעשה עליהם כבר [כד הקמח] [ס].

מותר לצלם - מצוה לפרסם -
732-363-0879 / hht613@gmail.com

לע"נ מענדל יוסף בן יצחק ע"ה
לע"נ גיטל בת אלחנן ע"ה

Please call for FREE copies of this card (for individuals, shuls, yeshivos or schools): 732-363-0879
Take part in being אורחים וזקני הדורות וביא